

In Memoriam Πέτρου Στυλιανού

της Χρυσόδεμης Χατζηπαναγή

Έφυγε από τη ζωή στις 25 Απριλίου ο Πέτρος Στυλιανού, εγκαταλείποντας τα εγκόσμια και κληροδοτώντας στους συμπατριώτες του μνήμη αγαθή και παρακαταθήκες μιας πολυδιάστατης ανεκτίμητης γενναιοδωρίας προς τον συνάνθρωπο και τον τόπο, για να εκπληρώσει τη Θουκυδίδεια ρήση: «... επί πλείστ' αν είδη και μετά χαρίτων μάλιστ' αν ευτραπέλως το σώμα [αλλά και την ψυχική και το πνεύμα] αύταρκες παρέχεσθαι». Καθότι υπήρξε ο φλογερός αγωνιστής, ο ευπατρίδης πολιτικός, ο ευπαιδευτος φιλόλογος, ο πολυγραφοτάτος συγγραφέας και ο αστείρευτος λογοτέχνης, ο άνθρωπος της αεικίνητης δράσης και της απροσμέτρητης ποικιλώνυμης προσφοράς στα κοινά. Για τα δαυμαστά έργα και τις έμπιλεες νοήματος ημέρες του καταγράφονται σε συνοπτικές γραμμές τα ακόλουθα:

Γεννήθηκε το 1933 στην Κυθρέα και σπούδασε Ελληνική Φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Φύση φιλέρευνη, αγωνιστική και ανήσυχη, εγκατέλειψε τις σπουδές του –τις οποίες ολοκλήρωσε το 1972–, για να συμμετάσχει με ασυγκράτητο ενθουσιασμό στον Απελευθερωτικό μας Αγώνα, πιστεύοντας στα ιδεώδη της Ελευθερίας και της Ένωσης της Κύπρου μετά της μητρός Ελλάδος. Υπέστη πολύχρονες διώξεις από το αποικιακό καθεστώς. Τον Αύγουστο του 1955 συνελήφθη και οδηγήθηκε στο Κάστρο της Κερύνειας, απ' όπου απέδρασε μαζί με άλλους συναγωνιστές του. Τη σύλληψή του το 1957 ακολούθησαν σκληρά και απάνθρωπα βασανιστήρια. Καταδικάστηκε σε φυλάκιση 15 χρόνων στις Κεντρικές Φυλακές και στη συνέχεια μεταφέρθηκε σε φυλακές στο Λονδίνο και στο Κεντ. Απελευθερώθηκε το 1959 με τη λήξη του Αγώνα. Τα ιστορικά γεγονότα, συνυφασμένα με τα αγωνιστικά του βιώματα αντικατοπτρίζονται στο πολυσοχιδές και ογκώδες συγγραφικό του έργο.

Υπηρέτησε τον τόπο ως Εκπαιδευτικός, Βουλευτής, Υφυπουργός Εσωτερικών, Σύμβουλος του Προέδρου της Κ.Δ. για πολιτιστικά θέματα και ως Δήμαρχος Έγκωμης πραγματοποίησε μια σειρά από δημιουργικές πρωτοβουλίες σφαιρικής αναβάθμισης στη σημαντική αυτή περιοχή της Λευκωσίας. Από διάφορες επάλξεις αγωνίστηκε για την εμπέδωση της διά βίου μάθησης, τη δημιουργία νευραλγικών έργων πολιτιστικής υποδομής, τη διαφύλαξη και προβολή της παραδοσιακής μας κληρονομιάς. Από τα έδρανα της Βουλής και ως Σύμβουλος του Προέδρου της Δημοκρατίας εισηγήθηκε με τεκμηριωμένες επιστημονικά τεχνοοικονομικές μελέτες και προώθησε την ίδρυση Πανεπιστημίου στην Κύπρο. Παράλληλα, αγωνίστηκε για την εγκαθίδρυση ελληνικών σχολείων στη Μεγάλη Βρετανία, τη δεσμοδέτηση εσπερινών γυμνασίων στην Κύπρο για τους εργαζόμενους νέους και τη σύσταση Κρατικού Αρχείου. Μεταξύ άλλων, διέσωσε το Σπίτι του Λιπέρτη και το Αρχοντικό της Αξιοθέας, που λειτουργεί ως Πολιτιστικό Κέντρο του Πανεπιστημίου Κύπρου. Ανέλαβε πρωτοβουλίες και ηγετικές θέσεις σε φορείς για την προώθηση των δικαιωμάτων των ευάλωτων ομάδων των εργαζομέ-

νων, των αναπήρων, των εγκλωβισμένων. Ίδρυσε την Παγκύπρια Οργάνωση Αποκατάστασης Αναπήρων, της οποίας με άσκοπο ζήλο διετέλεσε Πρόεδρος επί δεκαετίες.

Το συγγραφικό του έργο αριθμεί πέραν των 160 βιβλίων και μια πλειάδα άρθρων, τόσο λογοτεχνικού όσο και επιστημονικού περιεχομένου. Υπήρξε εκδότης και συνεκδότης έγκριτων περιοδικών, όπως ο «Κυπριακός Λόγος» και η «Ελεύθερη Κυθρέα». Δημοσιογραφούσε επίσης συστηματικά σε καθημερινές και εβδομαδιαίες εφημερίδες τόσο με ιστορικά και πολιτικοκοινωνικά άρθρα όσο και με ρηξικέλευθες εισηγήσεις ως συνειδητός ενεργός πολίτης, αλλά και βαθύς γνώστης των καθημερινών αναγκών των συμπο-

λιτών και των εθνικών επιταγών της υπό τουρκική κατοχή πατρίδας του επί μισό αιώνα. Αντανάκλαση των πατριδικών πόθων αλλά και υπόμνηση ιστορικών εθνικοαπελευθερωτικών στόχων η μνημειώδης επικολυρική του σύνθεση, συγκείμενη από 55,555 ιαμβικούς δεκαπεντασύλλαβους στίχους, που εικονογραφεί την ηρωική αντίσταση και τη δραματική έξοδο του Μεσολογγίου. Ένα αξιόλογο ποιητικό πόνημα του Πέτρου Στυλιανού, που δυστυχώς παραμένει εισέτι ανέκδοτο. Πολλά έργα του εδράζονται σε βιωματικές εμπειρίες από τον απελευθερωτικό μας αγώνα, όπως το χρονικό «Πεθαίνοντας για την Ελλάδα – Η εποποιΐα των Κεντρικών Φυλακών». Το κατ' εξοχήν ιστορικό του βιβλίο είναι «Τα Οκτωβριανά και η εξέγερση του 31 στην Κύπρο», διδακτορική διατριβή που εγκρίθηκε με άριστα στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Είναι η πρώτη πανελλήνια επιστημονική προσέγγιση της εξέγερσης με πολυδιάστατη τεκμηρίωση αρχειακών και βιβλιογραφικών αναφορών.

Ας σημειωθεί, επί πλέον, ότι ο εκλιπών έχει τιμηθεί για την πατριωτική, την πολιτιστική και την εν γένει πνευματική του προσφορά από το Υπουργείο Πολιτισμού της Ελλάδας, όπως το 2015 από την Κυπριακή Δημοκρατία με το Αριστείο Γραμμάτων, Τεχνών και Επιστημών. Το 2023 ο Φιλολογικός Σύλλογος «Παρνασσός» τον αναγόρευσε μέλος του. Στις 5.2.2024 τον τίμησαν επίσης ο Ελληνικός Πνευματικός Όμιλος Κύπρου και ο Δήμος Κυθρέας σε εκδήλωση παρουσίασης πτυχών του συγγραφικού του έργου.

Η ακαταπόνητη αγωνιστικότητα, η αμετάδετη πίστη στα ελληνοπρεπή ιδεώδη της μαχητικότητας και της ελευθερίας και ο πλούτος των συναισθημάτων του αποτυπώνονται με τον πύρινο λόγο της λογοτεχνικής του γραφίδας στα έργα του, εμπνευσμένα από την αδάνατη εποποιΐα του απελευθερωτικού μας αγώνα του 1955-1959. Παραδέτομμε ενδεικτικά αποσπάσματα από δύο του βιβλία. Στο πρώτο περιγράφει στιγμιότυπα από τις συναντήσεις του με τον μελλοθάνατο και ήρωα της αγχόνης Μιχαλάκη Καραολή, καθώς και τα αισθήματα των αγωνιστών πολιτικών καταδίκων στις Κεντρικές Φυλακές το Πάσχα του 1956. Στο

δεύτερο ζωντανεύει τις εντυπώσεις του ιδίου και των συναγωνιστών του από τη φυλάκισή τους στο Φρούριο της Κερύνειας.

«Κάθε πρωί ο Μιχαλάκης Καραολής, συνοδευόμενος από τον Τούρκο λοχία, οδηγείτο στην αυλή της φυλακής για να πλυθεί. Εύρισκε τότες λίγα δευτερόλεπτα και ξέφευγε από την επιτήρηση του Τούρκου λοχία. Έφτανε έξω από το δικό μας μπλοκ, έξω από το “εφτά”, για να μας στείλει έναν σύντομο, βιαστικό χαιρετισμό. Όλο το μπλοκ, κι οι εφτά υπόδικοι, του ανταπέδιδαν στον ίδιο τόνο τους δικούς τους χαιρετισμούς. Το ίδιο κάναμε κι εμείς όταν πηγαίναμε στο “οχτώ”. Μια μέρα όμως που ξαναπέρασα στο “οχτώ”, στο τέλος του Φεβράρη, συνοδευόμενος από τον Τούρκο λοχία, χαιρέτησα ξανά τον Μιχάλη. Όμως η κατάσταση χειροτέρευε. Κι ο Τούρκος λοχίας μ’ επέπληξε αυστηρά, γιατί διέπραξα το “έγκλημα” να χαιρέτησω τον καταδικασμένο σε θάνατο συναγωνιστή.». Κάποια φορά, στο εβδομαδιαίο τους μπάνιο του διαμερίσματος «τέσσερα» ο Καραολής τού είχε πει: «Μόνο μ’ αυτό το τέταρτο του μπάνιου νοιώθω τη ζεστασιά. Το κρύο από το παγωμένο τοιμέντο του μπλοκ μάς πηρουνιάζει νυκτοήμερα τα κόκκαλα. Για την πατρίδα όμως και τη λευτεριά της είναι μικρή κάθε δυσία.».

«Το Πάσχα του 1956, έξι του Μάη, ήταν ουσιαστικά το πρώτο Πάσχα που εύρισκε τον πρώτο μεγάλο αριθμό πολιτικών καταδίκων ανταρτών πίσω από τα σίδερα και τα συρματοπλέγματα. Κείνη τη χρονιά το Πάσχα θα μείνει σε όλους τους καταδίκους αλησμόνητο. Χαράχτηκε βαθιά στις ψυχές και τις μνήμες και με ανεξίτηλα γράμματα σφράγισε τους χώρους όλους της καρδιάς. Δεν θα παραγραφεί ποτέ. Δίπλα μας συμπάσχανε μαζί με τον ενσαρκωθέντα Θεάνθρωπο οι πρωτομάρτυρες της λευτεριάς, οι ήρωες αντάρτες μελλοθάνατοι. Κι η ατμόσφαιρα, όλος ο ορίζοντας, είχε απ’ ολούθε σκεπαστεί με κατάμαυρα σύννεφα, που προμηνούσαν νέες βαριές καταιγίδες. Το βαρόμετρο έπεφτε συνεχώς, δείχνοντας πάντα αλάθευτα: καταιγίδα... Μόνη λάμψη φωτός οι συνειδήσεις, οι γνώμες και οι καρδιές των μελλοθανάτων και το αδούλωτο φρόνημα των ανταρτών. Ουδέποτε συνειδητοποιήσαμε καλύτερα τον λυτρωτικό συμβολισμό, που δίνουν οι σκλαβωμένοι τραγικοί πρόγονοι στο μήνυμα της Ανάστασης, όσο τότες στις Φυλακές της Κύπρου... Λίγα λουλούδια, φερμένα από την αυλή της φυλακής, σόλισαν τον Επιτάφιο της μικρής εκκλησίας.» («Πεθαίνοντας για την Ελλάδα – Η εποποιία των Κεντρικών Φυλακών»).

Η διήγηση στο δεύτερο βιβλίο αρχίζει από τις 15 Ιουλίου 1955, τότε που η αποικιοκρατική κυβέρνηση εξέδωσε το διάταγμα περί προσωποκρατήσεως. Σύμφωνα με το εν λόγω διάταγμα, ο Άγγλος Κυβερνήτης της Κύπρου είχε το δικαίωμα να συλλαμβάνει και να έχει υπό κράτηση κάθε ύποπτο Κύπριο, άνευ δίκης. Έτσι, οι σκοτεινοί και υγροί χώροι στο κάστρο της Κερύνειας γίνονται το πρώτο «μεσαιωνικό» κρατητήριο, η είσοδος στο οποίο ξυπνά στον συγγραφέα κρατούμενο αγωνιστή οδυνηρές μνήμες και αισθήματα οργής κατά των δημίων αποικιοκρατών:

«Αισθανόμαστε το μίσος να δερειεύει στις ψυχές, την αγανάκτηση κατά της τυραννίας να ξεχειλίζει, μα έντονη και την περηφάνεια, γιατί γεννηθήκαμε στο

μεταίχιμο της ιστορικής πορείας του τόπου μας, που ζητούσε εναγώνια από μας, τα παιδιά του, την οριστική λύτρωση. Σαν μπαίναμε στη σειρά για να οδηγηθούμε μέσα, την τελευταία φορά που αντικρίζαμε το γαλανό φως της Κερύνειας, πριν ακόμα κλειστούμε στους σκοτεινούς πύργους και στα ανήλιαγα κελιά του κάστρου, ξεσπούν όλοι σε νέα συνθήματα κι ουρανομήκεις ζητωκραυγές για τη λευτεριά. Οι λίγοι Κερυνειώτες που βρισκόντουσαν κοντά στον μώλο του κάστρου σαστίζουν για μια στιγμή, μα αμέσως χειροκροτούν μ' όλη τη θέρμη της καρδιάς τους. Τα γκέτο κι οι ξιφολόγχες του αγγλικού κατοχικού στρατού δεν τους εμποδίζουν να εκδηλώσουν κι αυτοί τα συναισθήματά τους. Σμίγουν

τους ενθουσιασμούς τους μ' εκείνους των κρατουμένων κι εξακολουθούν να χειροκροτούν ως τη στιγμή που κι ο τελευταίος κρατούμενος χάρηκε, αφού χώθηκε στο κάστρο.».

Ένα άλλο απόσπασμα αναφέρεται στους τρόπους που επινόησαν οι 16 κρατούμενοι, ώστε σε ανύποπτο χρόνο να καταστεί δυνατή η πραγματοποίηση της απόδρασής τους: «Για να εδιοθεί η φρουρά μας (οι βαρδιάνοι) στον θόρυβο που προκαλούσε το σφυρί που δά 'σπαζε τα τοιμέντα της πολεμίστρας-διόδου, και στην απότομη εναλλαγή (τη σιγή) που θα επακολουθούσε, εφαρμόσαμε για πέντε συνεχείς νύχτες τη μέθοδο των εκκωφαντικών κροταλισμών όλων των ξύλινων αντικειμένων του πύργου. Κτυπούσαμε ρυθμικά και δυνατά σανίδια, τάβλια, τραπέζια κ.λπ., συνοδεύοντάς τα με δυνατά τραγούδια, και μετά, στην καθορισμένη ώρα, στις 9.30' -10.15' μ.μ. επακολουθούσε νεκρική σιγή. Έτσι, ελπίζαμε βάσιμα πως οι φρουροί μας δεν θα υποψιάζονταν εύκολα τη νύχτα της φυγής, γιατί θα δεωρούσαν την απότομη σιγή εντελώς φυσιολογική και κανονική. Θα υπέδεται, σύμφωνα με τις θέσεις μας, πως δόθηκε το καθιερωμένο σύνδημα ύπνου, οπότε δά 'παιρναν είδηση για την απόδραση την επομένη το πρωί, σαν θ' άνοιγαν στην κανονική τους ώρα τα κελιά των κρατουμένων.» («Το Φρούριο της Κερύνειας – Η κράτηση και η απόδραση – Τα βασανιστήρια στον Ενετικό Πύργο»).

Αδάνατη του Πέτρου Στυλιανού θα είναι η μνήμη!